

Naknada štete zbog povrede prava tržišne konkurencije

doc.dr.sc. Jelena Čuveljak, sutkinja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske
7. – 8. 10. 2024. Beograd, Srbija

Naknada štete

Članak 73

- Naknada štete prouzročene radnjama i radnjama koje predstavljaju povredu tržišnog natjecanja u smislu ovoga zakona, a koja je utvrđena rješenjem Povjerenstva, ostvaruje se u parničnom postupku pred nadležnim sudom
- Odluka Povjerenstva iz stavka 1. ovoga članka ne pretpostavlja postojanje štete, već se mora dokazati u sudskom postupku

CILJEVI PRIVATNO PRAVNE ZAŠTITE

- Pravo konkurencije je oblik javnog prava koji ima za cilj zaštitu javnog interesa
- SAD – većinom zaštita putem tužbi za naknadu štete – trostruka šteta
- Postupci naknade štete – omogućuju dodatnu zaštitu prava konkurencije i naknadu pretrpjele štete

- Predmet 127/73 BRT protiv SABAM - 1974
- „Budući da zabrane iz članaka 85 (1) i 86 po svojoj prirodi imaju direktne učinke na odnose između pojedinaca, ti članci stvaraju **direktna prava** u odnosu na zainteresirane pojedince koja nacionalni sudovi moraju štiti.“

C-453/99 Courage v Crehan, 2001

- Ugovor o osnivanju EZ stvara svoj vlastiti pravni poredak koji je integriran u pravne sustave, pa su ih i sudovi država članica dužni primjenjivati.
- svatko se može obratiti nacionalnom sudu u slučaju povrede pravila o tržišnom natjecanju
- pravna procedura se mora temeljiti na **načelu ekvivalencije** odnosno da ta prava država članica budu jednaka za sve osobe koje traže naknadu pretrpjele štete te na **načelu efikasnosti** odnosno pravilu koje zahtjeva da pravna procedura ne bude takva da onemogućí ili pretjerano oteža efikasno provođenje prava zajednice

UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ

- Nacionalni sudovi nadležni su za primjenu članka 81. i 82. Ugovora
- Suradnja s nacionalnim sudovima
 - sudovi država članica mogu zatražiti od Komisije da im dostavi informacije koje se nalaze u njenom posjedu ili njeno mišljenje o pitanjima primjene propisa o tržišnom natjecanju Zajednice
 - Države članice dostavljaju Komisiji primjerak svake pisane presude nacionalnih sudova kojom se odlučuje o primjeni članka 81. ili članka 82. Ugovora
 - Tijela država članica nadležna za tržišno natjecanje, kada postupaju po službenoj dužnosti, mogu podnijeti pismena očitovanja nacionalnim sudovima svojih država članica o pitanjima koja se odnose na primjenu članka 81. ili članka 82. Ugovora

UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ

- Jedinstvena primjena prava tržišnog natjecanja Zajednice
 - kada nacionalni sudovi odlučuju o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz članka 81. ili članka 82. Ugovora koji su već bili predmetom odluke Komisije, nacionalni sudovi ne mogu donositi odluke suprotne odluci koju je donijela Komisija. Također, nacionalni sudovi moraju izbjegavati donošenje odluka koje bi bile u suprotnosti s odlukom koju razmatra Komisija u postupku koji je pokrenula. U tu svrhu, nacionalni sud može procijeniti je li svrsishodno nastaviti s postupkom pred nacionalnim sudom.
- Kada tijela država članica nadležna za tržišno natjecanje donose odluke o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz članka 81. ili članka 82. Ugovora, a koje su već bile predmetom odluke Komisije, ne mogu donijeti odluku koja bi bila suprotna donesenoj odluci Komisije.

https://competition-cases.ec.europa.eu/search?caseInstrument=AT

competition-cases.ec.europa.eu/search?caseInstrument=AT

Competition Policy

Home | About | Antitrust & Cartels | Mergers | State aid | Digital Markets Act | Foreign Subsidies | Sectors

Home > Competition case search

Search Criteria

Search case number, case title, company name and documents

Policy area

- Antitrust & Cartels
- Merger
- State Aid
- Digital Markets Act
- Foreign Subsidies

Total Results: 724

Sort by: Last decision date

Select page

Items per page: 20

Showing 1-20 of 724

Apple - Mobile payments

Antitrust

AT.40452 Last decision date: 11.07.2024

- svaki pojedinac može pozvati na ništavnost sporazuma ili prakse zabranjene prema tom članku i, gdje postoji uzročna veza između istih i pretrpljene štete, zahtijevati naknadu te štete – direktni i indirektni kupci
- Na domaćem pravnom sustavu svake države članice je da odredi rok zastare pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti
- Odrediti kriterije za utvrđivanje opsega naknade štete... pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti - oštećene osobe moraju moći tražiti naknadu ne samo za stvarnu štetu (damnum emergens) već i za izgubljenju dobit (lucrum cessans) uz kamate

Ashurst studija o uvjetima zahtjeva za naknadu štete u slučaju kršenja pravila o konkurenciji EZ-a i Analiza ekonomskih modela – 2004

Zelena knjigu o tužbama za naknadu štete zbog povrede europskog prava tržišnog natjecanja – 12/2005

Studija: Učiniti tužbe za naknadu štete zbog kršenja antitrustovskih pravila učinkovitijima u EU: učinak na dobrobit i potencijalni scenariji – 12 / 2007

Bijela knjigu o tužbama za naknadu štete zbog povrede europskog prava tržišnog natjecanja sa pratećim dokumentima koje treba čitati usporedno sa Bijelom knjigom – 4/2008

Procjena potencijalnog rizika za antikompetitivno ponašanje u području intelektualnog vlasništva i procjena o odnosu tržišnog natjecanja i zaštite intelektualnog vlasništva - 2011

DIREKTIVA 2014/104/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – SL.L.EU L 349, 2014.

- praksa Europskog suda zaključeno da direktive imaju vertikalni izravni učinak u svim slučajevima kada se pojedinac u postupku prema/protiv države poziva na neko svoje subjektivno pravo i to iz razloga jer je država trebala pravilno implementirati direktive odnosno to je bila obveza države

- u slučaju spora između dvije osobe ne postoji mogućnost da se jedna od njih pozove na izravan učinak direktive jer sama direktiva za osobe nije još stvorila određena prava odnosno obveze

- obveza suda da u primjeni propisa u kojima je implementirana direktiva moraju isto tumačiti u skladu sa ciljevima direktive

Iako jedna osoba nema mogućnost da se u postupku protiv druge osobe pozove na pravo iz direktive, ta će osoba imati pravo na naknadu štete protiv države ako nisu ili nisu pravilno implementirana pravila iz direktiva

- „učinak zaštitne cijene“ (umbrella effect)
- zahtijeva od tužitelja u glavnom postupku naknadu štete procijenjene na 1.839.239,74 eura, proizašlu iz činjenice da je od trećih poduzetnika, koji nisu bili sudionici predmetnog zabranjenog sporazuma, kupio dizala i pokretne trake po višoj cijeni od one koja bi bila određena da nije bilo tog zabranjenog sporazuma zato što su ti treći poduzetnici iskoristili postojanje potonjeg sporazuma za određivanje svojih cijena u višem iznosu

Članak 101. UFEU-a treba tumačiti na način da se protivi tumačenju i primjeni unutarnjeg prava države članice koje se sastoji u kategoričkom isključivanju, zbog razloga pravne prirode, građanske odgovornosti poduzetnika koji sudjeluju u zabranjenom sporazumu za štetu prouzročenu cijenama koje poduzetnik koji ne sudjeluje u tom sporazumu odredi, uzimajući u obzir djelovanje spomenutog sporazuma, u višem iznosu od onog koji bi primijenio da taj sporazum ne postoji

- 2007 – 4 proizvođača liftova i pokretnih stepenica (Kone, Otis, Schindler i ThyssenKrupp) su proglašeni krivim za sudjelovanje u velikom kartelu za instalaciju i održavanje liftova i pokretnih stepenica u Belgiji, Njemačkoj, Luksemburgu i Nizozemskoj
- 2008 – Europska komisija je predstavljajući Europsku uniju započela postupak pred Trgovačkim sudom u Brussels kao privatni tužitelj tražeći naknadu štete – jer su preplatili za instalaciju i održavanje liftova i pokretnih stepenica u zgradama u njihovom vlasništvu
- C-199/11 (Europese Gemeenschap v Otis NV and Others) – EK može podnijeti tužbu u ime Europske unije pred nadležnim sudom

- EK je tražila naknadu štete u iznosu od 6 miliona eura
- Za vrijeme postupka pred sudom prvog stupnja EK nije dala dovoljno dokaza da bi se moglo utvrditi postojanje štete pa je u 11/2014 tužba odbijena jer EK nije dostavila dovoljno dokaza da je pretrpjela štetu te da nije dovoljno dokazano postojanje uzročne veze između kartela i navodno pretrpjele štete, stoga nije ni određen vještak za izračun potencijalne naknade štete
- 2015. Žalba – mogući novi dokazi
 - Višegodišnja rasprava o tome koji se dokazi moraju dostaviti a koji su zaštićeni kao tajni
 - Kompleksno vještačenje
 - Odluka se očekuje u jesen 2024
 - Moguća i žalba Vrhovnom sudu

- **Načela – 56 točaka, praktična razrada teksta –24 članka**
 - Određena pitanja postupka
- pravila potrebna kako bi se osiguralo da svatko tko je pretrpio štetu prouzročenu kršenjem prava tržišnog natjecanja od strane poduzetnika ili udruženja poduzetnika može učinkovito ostvariti pravo na zahtijevanje potpune naknade za tu štetu od tog poduzetnika ili udruženja
- Njom se utvrđuju pravila kojima se potiče neometano tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu te uklanjaju prepreke za njegovo pravilno funkcioniranje osiguravanjem jednakovrijedne zaštite u cijeloj Uniji svakome tko je pretrpio takvu štetu
- pravila za koordinaciju provedbe pravila tržišnog natjecanja od strane tijela nadležnih za tržišno natjecanje i provedbe tih pravila u postupcima za naknadu štete pred nacionalnim sudovima

DIREKTIVA 2014/104/EU

- Pravo na potpunu naknadu štete – kamate
- Načela učinkovitosti i jednakovrijednosti
- OTKRIVANJE DOKAZA – nalog tuženiku ili trećoj osobi
 - zaštita povjerljivih informacija – sudovi moraju imati učinkovite mjere za zaštitu
 - dokazi u spisu nadležnog tijela za tržišno natjecanje uz zaštitu internih dokumenata i izjava poduzetnika pokajnika

- Učinak nacionalnih odluka komisije za tržišno natjecanje
 - EU odluka i
 - Odluka drugih država članica

- ZASTARA – za pokretanje 5 godina ali nakon saznanja za sve subjektivne elemente

- Solidarna odgovornost poduzetnika – ograničenje sam MSP

- Prenošnje previsokih cijena i pravo na potpunu naknadu štete,
 - obrana prenošenjem,
 - neizravni kupci i
 - postupci za naknadu štete tužitelja s različitim razina lanaca opskrbe

- Presumira se da je šteta nastala od kartela –suprotno dokazati

- Kvantifikacija iznosa naknade štete ne smije dovesti do nemogućnosti ostvarenja naknade

- Suspenzija postupka do 2 godine ako traže postupak za sporazumno rješavanje sporova

VODIČI - https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/actions-damages_en?prefLang=hr

- PRAKTIČNI VODIČ - **Kvantifikacija štete** u tužbama za naknadu štete temeljenima na povredi članka 101. ili 102. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije
- Smjernice za nacionalne sudove o načinu **procjene udjela previsoke cijene koji je prenesen na neizravnog kupca**

PRAKTIČNI VODIČ - KVANTIFIKACIJA ŠTETE U TUŽBAMA ZA NAKNADU ŠTETE TEMELJENIMA NA POVREDI ČLANKA 101. ILI 102. UFEU

- Temelji se na: Studija o izračunu visine naknade štete zbog povrede tržišnog natjecanja, koju je sastavio međunarodni tim pravnikâ u suradnji s ekonomskim – 12/2009

- Vodič - 2013. (Direktiva 2014/104)

- 68 str. – 4 dijela
 - kontekst i općeniti pristupa kvantifikaciji štete
 - metode i tehnike
 - kvantifikacija štete nastale zbog rasta cijena
 - kvantifikacija štete nastale zbog prakse s isključujućim učinkom

VODIČ - kontekst i općeniti pristupa kvantifikaciji štete

- svatko ima pravo na naknadu štete
- oštećenik se stavlja u položaj u kojem bi bio da nije bilo povrede
- stvarna šteta, izmakla dobit i **plaćanje kamata**
- informacije o glavnim metodama i tehnikama za kvantifikaciju štete
- informativne naravi
- ne obvezuje nacionalne sudove
- ne mijenja pravne propise
- ocjena prikladnosti primjene metoda i tehnika
- odabir metode i tehnike ovisi o nacionalnom pravu država članica

- Metode se razlikuju po stupnju u kojem se oslanjaju na podatke koji su ishod stvarnih tržišnih interakcija ili na pretpostavke temeljene na ekonomskoj teoriji te po mjeri u kojoj uzimaju u obzir čimbenike izuzev same povrede koji su mogli utjecati na tužitelja koji podnosi tužbu za naknadu štete

METODE USPOREDBE

- KARTEL PROIZVOĐAČA BRAŠNA –

- koju bi cijenu brašna pekara tužiteljica platila da nije došlo do povrede?
- uspoređuje se cijena u scenariju u kojem je došlo do povrede sa scenarijem bez povrede koji se temelji na podacima o cijeni zabilježenima:
 - na istom tržištu prije i/ili nakon povrede ili
 - na drugom ali sličnom zemljopisnom tržištu ili
 - na drugom ali sličnom tržištu proizvoda

Moguće je i kombinirati usporedbu tijekom vremena s usporedbom među različitim zemljopisnim tržištima ili tržištima proizvoda

Metode za utvrđivanje scenarija u kojem nije došlo do povrede

- Usporedba tijekom vremena na istom tržištu – prije i nakon
- Usporedba s podacima s drugih zemljopisnih tržišta
- Usporedba s podacima s drugih tržišta proizvoda
- Kombiniranje usporedbe tijekom vremena i usporedbe među tržištima
 - potrebna veća količina podataka

Primjena metode u praksi:

- Jednostavne tehnike: opažanje pojedinačnih podataka, prosjeci, interpolacije i jednostavno prilagođivanje
- Regresijska analiza – statistička metoda
 - koliko na ukupnu cijenu utječe input
 - višestruka regresijska analiza
 - dobro razumijevanje predmetne gospodarske grane kako bi se pri postavljanju regresijske jednadžbe formilirala ispravna hipoteza te donio ispravan odabir u pogledu čimbenika koji su vjerojatno znatno utjecali na zavisnu varijablu

ODABIR TEHNIKE

- standard dokazivanja
- činjenice sa kojima se raspolaže
- proporcionalnost – troškovi
- sudovi EU – usporedba bez regresijske analize, na temelju prosjeka

- METODA SIMULACIJE
 - ekonomski modeli tržišnog ponašanja

- METODA TEMELJENA NA TROŠKOVIMA I METODA TEMELJENA NA FINANCIJAMA
 - proizvodni troškovi i razumna marža
 - financijska se učinkovitost poduzetnikâ-tužitelja ili poduzetnikâ-tuženika uzima kao polazišna točka kod procjenjivanja je li tužitelj pretrpio štetu i iznosa te štete

OSTALE METODE – procjena gornje i donje granice pretrpljene štete ili približne procjene pretrpljene štete

metode posjeduju određene značajke, snage i slabosti koje ih mogu učiniti više ili manje prikladnima za procjenu pretrpljene štete u danim okolnostima

VODIČ - kvantifikacija štete nastale zbog **rasta cijena**

- Karteli
- veće cijene – manja dostupnost proizvoda
- KVANTIFIKACIJA POVEĆANIH TROŠKOVA
- Prenošenje povećanih troškova
- KVANTIFIKACIJA ŠTETE NASTALE ZBOG UČINKA NA KOLIČINU

VODIČ - kvantifikacija štete nastale zbog prakse s **isključujućim učinkom**

„isključivanje” konkurenata s tržišta

- Kvantifikacija štete nanesene konkurentima - smanjenje prihoda zbog manjih količina ili rast troškova
 - Usporedba tijekom vremena
 - Usporedba sa drugim zemljopisnim tržištima ili tržištima proizvoda

- Sprečavanje ulaska novog konkurenta na tržište – nema podataka o prihodima

❖ **NAKNADA ŠTETE NA IME BUDUĆEG GUBITKA**

VODIČ - kvantifikacija štete nastale zbog prakse s **isključujućim učinkom**

KVANTIFIKACIJA ŠTETE NANESENE KUPCIMA

- često više, predatorske cijene
- metode kao i kod drugih oblika povećanja cijena

ZAŠTITA POVJERLJIVIH INFORMACIJA

Komunikacija o zaštiti povjerljivih informacija u postupcima privatnopravne provedbe Unijina prava tržišnog natjecanja koji se vode pred nacionalnim sudovima – Sl.I. EU C 242, 22.7.2020.

Sud RH u ovim postupcima može:

1. isključiti javnost iz cijelog postupka ili dijela postupka
2. odrediti da se dokumenti koji sadrže te informacije ne mogu umnožavati, već se može izvršiti uvid u sudu u te dokumente
3. odrediti da se dokumenti koji sadrže te informacije zatvore u poseban omot koji se može otvarati samo na sudu, u kojem slučaju će se ponovno zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je dokument razgledan, datum razgledanja i tko je vršio razgledanje
4. prije davanja na uvid dokumenata koji sadrže povjerljive informacije upozoriti stranke i druge osobe koje imaju pravo uvida u dokument koji sadrži povjerljive informacije o obvezi čuvanja tih informacija na temelju ovoga Zakona i drugih propisa kojima se uređuje zaštita povjerljivih informacija. O tome da su upoznate sa svojim obvezama čuvanja povjerljivosti činjenica, osobe koje vrše uvid u dokumente potpisuju pred sudom izjavu.

- Nema javne objave

2016. EK je utvrdila da su MAN, Volvo/Renault, Daimler, Iveco, i DAF povrijedili EU pravila tržišnog natjecanja na tržištu kamiona prenošenjem troškova za stroža pravila o emisijama i to u razdoblju od 1997 do 2011.

2017. i Scania je kažnjena zbog sudjelovanja u istom kartelu

- Opći sud EU- T 799/17 – odbio tužbu
- Sud EU C-251/22 - 01/02/2024 – odbio žalbu

- Veliki broj tužbi za naknadu štete u državama članicama
 - Nizozemska – **kolektivna zaštita** - <https://truckcartel.nl/>
 - Španjolska

ENTraNCE- radni materijali – predmeti iz država članica:
<https://digitalsociety.eui.eu/entrance-for-judges/>

Hvala na pažnji
pitanja?

e-mail: jelena.cuveljak@gmail.com

